

zoologie

HISTORIE MALAKOLOGICKÉHO VÝZKUMU ŠUMAVY

HISTORY OF THE MALACOLOGICAL RESEARCH IN THE ŠUMAVA MTS. (BOHEMIA)

VÁCLAV PFLEGER

Časopis Národního muzea, Řada přírodovědná, Vol. 159 (1—4), p. 26. Praha, 1992 06.

Vzhledem ke geologickému podkladu byla Šumava prvními českými malakology považována za území chudé a proto nijak přitažlivé. Postupem doby se zjistilo, především v Pošumaví, množství druhů jak všeobecně rozšířených na našem území, tak druhů alpských a dokonce i karpatských.

V dalším textu se soustředíme jen na tu historii výzkumů, která je spojena s pracovníky zoologického oddělení Národního muzea. V roce 1992 uplyne 100 let od doby, co student medicíny B. Klíka sbíral měkkýše v českém pralese (Boubín). Následoval výzkum vodní zvířeny (včetně měkkýšů) šumavských jezer a okolí A. Friče a V. Vávry. V období mezi válkami se zmiňuje o malakofauně okolí Mrtvého luhu Jar. Petrbock, který sbíral také na vápencích v okolí Č. Krumlova, Prachatic, Sušice a Horažďovic. Z let 1950—1965 pocházejí nepublikované sběry K. Táborského v souvislosti s výzkumem zátopové oblasti Lipno. V letech 1951—1985 věnoval pozornost měkkýšům Šumavy, ale především Pošumaví, V. Ložek (ve Zpravodaji CHKOŠ z roku 1967 uvádí 108 druhů).

Vyhlášení CHKOŠ bylo impulsem k dalšímu podrobnému studiu na tomto území a proto i zoologické oddělení Národního muzea tam zaměřilo svou pozornost. Od roku 1971 začal s cílevědomým a dlouhodobým výzkumem měkkýšů vybraných lokalit V. Pflger. V dějinách výzkumu Šumavy nebylo dosud nikdy sledováno stanoviště s cílem zjistit přesné kvalitativní a především kvantitativní složení měkkýšů společenstev.

Na příkladu Stožce se také naskytla jedinečná příležitost zjistit rozdíly za dobu skoro 100 let. Podařilo se ověřit všechny druhy kromě *Daudebardia rufa*. Na transektu Dobrá u Volar — vrchol Stožce byl sledován vliv vegetačních poměrů na malakofaunu (na základě lesnické typologie).

Kvalitativní a kvantitativní zastoupení měkkýšů na uvedené lokalitě je zřejmě ovlivněno také příznivým složením podloží (syenodiorit rastenberského typu), zatímco na jiných lokalitách se více uplatňují kyselá hornina a proto i malakofauna je chudší (např. Boubín).

Nezměněný stav malakofauny během posledních 100 let vyplývá zřejmě i ze skutečnosti, že rozsah a stav přirozených porostů se během doby podstatně nezměnil. K zachovalosti přirozeného stavu zřejmě přispíval značnou

měrou i slabý turistický ruch, zatímco na nedařlém Boubíně právě nadměrná návštěvnost negativně ovlivnila jádro rezervace. Odráží se to na kvalitě (29 druhů), ale především na kvantitě měkkýšů, i když výzkum na Boubíně není ještě dokončen a výsledky teprve budou porovnány se situací na Stožci.

Na modelovém území v údolí Zhůřského a Pěnivého potoka (viz předchozí článek), byly stanoveny bioindikátory přirozených lesních stanovišť, poměrně málo narušených lidským zásahem. Tyto druhy (zatím 19) budou postupně doplněny o další a vyhodnoceny na základě výzkumů z ostatních lokalit Šumavy.

Z dalších lokalit jsou uvedeny jen ty, kterým byla věnována víceletá pozornost: údolí Losenice (38 druhů), Medvědí hrb u Zátone (33 druhů), Zátónská hora (20 druhů), vrch Spáleniště (37 druhů) a Šance u Č. Žlebů (33 druhů). Tato stanoviště jsou vedle Stožce (kde se ovšem jedná o mnohem větší území) malakologicky nejbohatší lokalitami v okolí Volar. Výsledky těchto výzkumů budou postupně publikovány. Není proto možné již nyní rozhodnout novodobé výsledky výzkumu tak rozsáhlého území, jakým Šumava nesporně je.

Na Šumavě se kromě běžných druhů vyskytuje i několik dalších, které stojí za zmínku. Zasahuje sem východoalpská řasnatka tmavá (*Macrogastra badia*), jinak žijící v Čechách již jen v Orlických horách. Šumava je nejzápadnějším výskytem karpatských větvenatek *Vestia turgida* a *Macrogastra tumida*. Debrník na Šumavě je jedinou českou lokalitou západoalpské srstnatky *Trichia edentula*.

Na Šumavě se tak ve zbytcích původního lesa uchovávala společenstva typická pro středoevropský horský přirozený les (především Stožec, který hostí 41 druhů měkkýšů). Jedná se o lokality s velkou druhovou bohatostí a vyrovnaností, charakterizující značně stabilní a strukturálně členěná společenstva.

Podrobné rozbory měkkýší fauny na Stožci (nejpodrobnější ve střední Evropě) a na dalších lokalitách jsou významným základem, z něhož může vycházet budoucí monitoring přírodních poměrů Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava.

Václav Pflger, zoologické oddělení, Národní muzeum, 115 79 Praha 1, Czechoslovakia. — 23. 4. 1992.